

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

**VLIV CHATAŘENÍ A CHALUPAŘENÍ NA ROZVOJ
VYBRANÉHO REGIONU (OBCE)**

vypracoval: Jiří Lízner
vedoucí práce: ing. Michaela Antoušková

© 2011 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci " Vliv chataření a chalupaření na rozvoj vybraného regionu (obce) " jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 22.3.2011

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Michaele Antouškové za spolupráci,
trpělivost, odborné a cenné rady.

Vliv chataření a chalupaření na rozvoj vybraného regionu (obce)

Influence of Second Housing on Development of Chosen Region

Souhrn

Hlavním úkolem bakalářské práce je analyzovat a vyhodnotit vliv chataření a chalupaření na rozvoj obce Zbiroh. Zaměřuje se na ekonomické a sociální hledisko.

V první části práce jsou teoretické poznatky o chataření a chalupaření, osídlení a vývoji regionálního rozvoje, čili literární rešerše. Je zde zmíněna definice chataření a chalupaření, rozdíl mezi venkovským a městským sídlem, definice sociologie a vývoj rozvoje města Zbiroh.

V další části bakalářské práce je pozornost zaměřena na analýzu současného stavu obce a analýza vlivu chataření/chalupaření z ekonomického a sociálního hlediska za pomoci dotazníkového šetření. Následuje SWOT analýza, přibližující samotnou obec. Závěr komplexně shrnuje výsledky bakalářské práce, shrnuje zjištěné skutečnosti a navrhuje možnosti obce v jejím rozvoji.

Summary

The main goal of this bachelor's dissertation is to analyse the impact of cottaging on the development of Zbiroh. It mainly focuses on its economic and social aspects.

In the first part of my dissertation are the theoretical information about cottaging, settlement and development of regional expansion, summarized by different

authors. There are mentioned the definiton of cottaging, a difference between the seat in the country and the seat in the city and a progress of town development in Zbiroh.

The main focus in the sequent part of this dissertation is on the analysis of current situation in the city and analysis of the impact of the cottaging from the economic and social point of view based on the questionnaire investigation. The SWOT analysis of this city follows. At the conclusion there are the main findings of this dissertation described, facts established by enquiry summarized and new development possibilities of this city proposed.

Klíčová slova: chataření, chalupaření, vliv, rozvoj města, vývoj, region, obyvatelé, dotazník, analýza, přínos.

Keywords: cottaging, cottaging, impression, town development, progress, regional, inhabitants, questionnaire investigation, analysis, contribution.

Obsah:

Obsah:	3
1. Úvod.....	5
2. Cíl práce a metodika.....	6
2.1 Cíl práce.....	6
2.2 Metodika.....	6
3. Literární rešerše.....	8
3.1 Vymezení pojmu – chataření a chalupaření.....	8
3.1.1 Definice chataření a chalupaření.....	9
3.1.2 Historie.....	9
3.2 Osídlení a regionální rozvoj.....	10
3.2.1 Venkovská sídla.....	11
3.2.1.1 Vymezení venkovských sídel.....	11
3.2.2 Městská sídla.....	12
3.2.3 Regionální rozvoj.....	14
3.3 Sociologie.....	15
3.3.1 Člověk, společnost a příroda.....	15
3.4 Vývoj rozvoje města Zbiroh.....	16
3.4.1 Ekonomie.....	16
4. Analýza současného stavu Zbirohu.....	17
4.1 Historie obce.....	17
4.2 Věková struktura.....	18
4.3 Míra nezaměstnanosti.....	18
4.4 Bytová situace, domovní fond.....	19
4.5 Doprava.....	19
4.6 Rekrece.....	20
4.7 Občanská vybavenost.....	20
4.8 Životní prostředí.....	21
5. Analýza vlivu chataření/chalupaření na rozvoj obce.....	22
5.1 Ekonomické hledisko.....	22

5.2 Sociální hledisko.....	25
6. Swot analýza	28
7. Závěr.....	31
8. Seznam zdrojů.....	33
9. Přílohy.....	35
9.1 Seznam tabulek.....	35
9.2 Seznam grafů.....	35
9.3 Seznam dotazníků.....	35

1. Úvod

Rozvoj obcí je těsně spjat s ekonomickou situací dané obce a možnostmi čerpání finančních zdrojů. Správné nakládání s financemi, dobré investice, vypracované plány do budoucna jsou podmínkami pro pozitivní rozvoj obce. Na druhé straně rozvoj obce nemusí být pozitivní, ale negativní. Může to být dáno nízkou nabídkou pracovních příležitostí, stárnutím obyvatelstva, či nízkou propagací regionu nebo obce samotné. Regionální rozvoj a rozvoj obcí jako takový prochází dlouhým vývojem. Hodnotit ho lze až zpětně po určitém časovém období. Současnost a budoucnost je pro rozvoj tedy spíše bilancováním a spekulováním.

Na rozvoj obce působí mnoho vlivů jak z vnější, tak z vnitřní stránky. Jedním z možných vlivů může být druhé bydlení, v tomto případě chataření a chalupaření. Jak velkou měrou je schopno přispívat rozvoji obce po ekonomické a sociální stránce? Jaké sociální vztahy panují mezi místními obyvateli vůči chatařům/chalupářům? Zda je chataření pro obec přínosem, či nikoliv a pokud se chataři/chalupáři vůbec podílí na společenském životě a dění v obci, na to se zaměřuje tato práce. Výzkum se vztahuje na obec Zbiroh spadající do okresu Rokycany a Plzeňského kraje. Okolí obce a obec jako taková je vyhledávanou lokalitou městských obyvatelů pro druhé bydlení.

2. Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Bakalářská práce se zaměřuje na analýzu současného života vybrané obce Zbiroh s dílčím cílem zjistit, jak velkou měrou a způsobem se podílí chataření a chalupaření na rozvoji obce. Práce má dále za úkol analyzovat oblast sociálních vztahů, sociální stratifikaci, jednání mezi skupinami, chování místních obyvatel i chatařů a chalupářů a vzájemné vztahy mezi těmito skupinami. Identifikovat pozitivní i negativní vlivy z ekonomického a sociálního hlediska. Poukázat na silné a slabé stránky, příležitosti a ohrožení vlivu chataření a chalupaření na rozvoj obce.

2.2 Metodika

Analýza současného stavu obce je zpracována primárně z dat Českého statistického úřadu z roku 2001, kdy proběhlo poslední sčítání lidu, domů a bytů. Dalšími zdroji informací jsou údaje poskytnuté od tajemníka městského úřadu ve Zbirohu, internetové stránky obce a odborná literatura. Tyto zdroje informací, oproti datům statistického úřadu, napomohly k aktualizaci údajů současného stavu obce.

Práce obsahuje analýzu vlivu chataření/chalupaření na rozvoj obce, která se zaměřuje na ekonomické a sociální hledisko. Potřebná data a informace pro vyhodnocení vlivu chataření a chalupaření jsou zajištěna pomocí anonymního dotazníku. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 80 respondentů starších 12 let, z toho 50 místních obyvatel a 30 chatařů/chalupářů. Šetření probíhalo z 60 % ústním dotazováním, při kterém bylo dosaženo eliminace značných nejasností. Po celou dobu práce probíhalo rozmlouvání s místními obyvateli a chataři o životě v obci, o sociálních vztazích a soudržnosti mezi jednotlivci a jednotlivými skupinami. Celkový počet chatařů/chalupářů v obci je roven 98, přičemž toto číslo se neustále mění v závislosti na rozhodování chatařů/chalupářů o trvalém bydlišti v obci, či jejich odchodu. Obyvatelů s trvalým bydlištěm v obci je 2545.

Pro jednotlivé skupiny (místní obyvatelé/chataři a chalupáři) je dotazník

sestaven odlišně, avšak otázky spolu korespondují, aby bylo vyhodnocení dané problematiky úspěšné. Pro místní obyvatele je anonymní dotazník sestaven ze 6 uzavřených otázek, zaměřených převážně na sociální vztahy a 1 otevřené otázky. Přičemž dotazník pro chataře/chalupáře disponuje 17 uzavřenými otázkami, které se věnují sociálním vztahům a specifickým identifikačním údajům a 1 otevřené otázky.

Součástí práce je SWOT analýza, která zahrnuje silné, slabé stránky, příležitosti a ohrožení do budoucna pro obec a vlivu chataření/chalupaření, společně za pomoci oblastí regionálního rozvoje. Účelem analýzy je přiblížit faktory působící na obec, na rozvoj a potřeby obce.

3. Literární rešerše

3.1 Vymezení pojmu – chataření a chalupaření

České chataření/chalupaření už dlouho není jen jedním z mnoha způsobů trávení volného času – v průběhu 20. století dorostlo do pozice „fenoménu“ (sociologického, ale i sociálního, kulturního, ekologického či ekonomického). Důvodem k této u nás obecně přijímané charakteristice přitom není jen počet chat, chatařů, chalup a chalupářů, který vzhledem k rozloze naší republiky a počtu obyvatel je skutečně úctyhodný, ale spíše místo, které chataření/chalupaření zaujímá v životě českých obyvatel a jaký je mu obecně přikládán význam. [14]

Chataření/chalupaření má oproti řadě jiných způsobů využívání volného času výhodu kumulačního efektu, tedy tu přednost, že v sobě spojuje a člověku umožňuje vykonávat řadu dalších dílčích aktivit, které jsou u nás značně oblíbené: kutilství všeho druhu, zahrádkaření, houbaření i různé další koníčky. Dnes již nejde jen o volný čas, chataření/chalupaření má vliv i na celkový životní styl chatařů/chalupářů, strukturu jejich spotřeby, týdenní harmonogram (nikoli jen víkendový), náplň dovolených, dříve a občas patrně i nyní na jejich pracovní výkon (chatařské/chalupářské víkendy bývají opravdu perné a fyzicky náročné). [21]

Samotné chaty/chalupy jsou víc než jen místem, kde člověk pobývá o dovolené a o většině víkendů - jsou druhým bydlením a dokonce i druhým domovem. Jako takové by měly na jedné straně kompenzovat určité nedostatky prvního bydlení, substituovat to, co není možné v prvním bydlení, ale na druhé straně si člověk do nich přenáší funkce svého prvního bydlení se všemi jeho atributy, rodinnými vztahy a povinnostmi i řadu činností, které se jen transponují do jiného prostředí. [14]

3.1.1 Definice chataření a chalupaření

Na chataření a chalupaření lze pohlížet z různých pohledů. Chalupáři se snaží být zachránci venkovské architektury a původního rázu krajiny i když někdy i kýčovitými doplňky, ale tím se jejich chalupa stává jakousi uměleckou hodnotou. [14]

Chataři tráví své volno aktivním odpočinkem, přičemž se věnují svým koníčkům, zejména těm kutilským, přistavují různé příbytky a kůlny ke svým chatám, které přímo nezapadají do okolí. Jsou to většinou individualisti, kteří se starají a pečují jen o svůj kousek pozemku, ale také se nebrání konfrontaci s okolními obyvateli a rádi zapomenou na neosobní městský život. [14]

3.1.2 Historie

Předchůdcem dnešního chataření bylo tramské hnutí na počátku 20. století a zejména v období první republiky, přesněji řečeno první sruby a tramské osady, které se začaly budovat ve 20. letech v údolích řek v okolí Prahy (vysoká koncentrace chat je na stejných místech dosud, ale současné chaty mají s těmi dřívějšími, tramskými společného pramálo). Dnešní chataření připomíná určitou formu migrace, která je značně ohraničená a to pouze dvěma místy. [18]

Opravdový „rozkvět“ chataření/chalupaření nastává až v druhé polovině 20. století.

Okolnosti přející chataření/chalupaření jsou např. nedostatek vyhovujících tuzemských rekreačních příležitostí ubytování, problematické několika generační bydlení ve stísněných bytech ve velkých městech, nástup panelové výstavby s důsledkem zvýšených nároků lidí z panelových bytů na rekreaci. [14]

70. a 80. léta vnesla svůj přínos typicky normalizačního charakteru zejména do motivace chataření/chalupaření: chata/chalupa může být nenápadnou a přitom legální podobou kapitalizace příjmů i vlastní práce ve společnosti, kde se na větší majetek hledí

s podezřením. Tendence privatizace a intimizace životního stylu se mohou v soukromí chaty/chalupy, do něhož je přece jen obtížné zasahovat zvenčí, utěšeně a nerušeně naplňovat. Značně problematické možnosti seberealizace v profesích a zaměstnáních lze nahradit o to intenzivněji prožívaným seberealizačním kutilstvím, zahrádkářením atd. ve volném čase na chatě/chalupě. [21]

Od počátku 90. let se čekalo, že se situace chataření/chalupaření radikálně změní jak proto, že lidé už na tuto formu trávení volného času nebudou odkázáni (výrazně se zvýší možnost seberealizace v povolání a pro volný čas si budou lidé raději vybírat ze stále se rozšiřující škály jiných činností), tak proto, že pro mnoho rodin se postupně stane ekonomicky neudržitelné financovat dvě bydliště (s veškerými náklady na provoz, údržbu, daně atd.). Je pravda, že zejména na začátku 90. let nastala určitá redukce zapálení chatařů a chalupářů, ale celkově transformační 90. léta spíše přinesla překvapení v podobě potvrzení chataření/chalupaření v roli českého fenoménu. Ovšem dnes už vlastnictví chaty či chalupy není tak prestižní. [14]

3.2 Osídlení a regionální rozvoj

Sídlo je základní jednotkou osídlení. Za sídlo se považuje každé obydlené místo včetně příslušných ploch, které jsou jeho obyvatelstvem bezprostředně využívány. V sídlech se koncentruje obyvatelstvo, vykonává v nich ekonomickou i další činnost a sídla jsou proto místy reprodukce života společnosti (demografické, ekonomické apod.). Vyznačují se velkou druhovou, velikostní i funkční rozmanitostí. Současná podoba sídel je výsledkem dlouhého historického vývoje, v jehož průběhu se na jejich utváření uplatnily nejrůznější vlivy, které se měnily v závislosti na stupni socioekonomického rozvoje společnosti. Velká různorodost sídel, která v současném světě existuje, odráží především rozdílný způsob života jejich obyvatel. [5]

Existují dvě základní kategorie. Je to skupina venkovská sídla, která se i nadále rozvíjí zejména na bázi zemědělské výroby a městská sídla, což je skupina sídel, jež se orientuje na funkce nezemědělského charakteru.

3.2.1 Venkovská sídla

Venkovské sídlo má nebo v minulosti mělo převážně zemědělskou, produkční funkci, kterou dnes nahrazuje funkce obytná, rekreační, nebo kombinace obou. V dřívějších definicích bylo více přesněji definovaných znaků, které se týkaly (dolních) limitů hustot obyvatel. Geografie mezi venkovská sídla zařazuje i samoty, osady, vesnice a novodobé útvary jako rekreační a zahrádkářské soubory. [20]

S rozvojem urbanizačního procesu ztrácejí některá původně venkovská sídla svůj převládající venkovský charakter. Proto se do venkovských sídel v širším pojetí zahrnují i sídla, která mají svou původní zemědělskou funkci doplněnou funkcí další – např. obytnou, obslužnou nebo průmyslovou. Pro tato sídla se používá označení *přechodná sídla* a mají obdobný vnější vzhled jako tradiční venkovská sídla, protože další funkce získávají až při svém novodobém vývoji. [5]

3.2.1.1 Vymezení venkovských sídel

Mezi venkovská sídla se zahrnují sídla, v nich má převážná většina obyvatelstva ekonomickou základnu v zemědělství. Nezáleží na tom, zda toto obyvatelstvo produkuje zemědělské výrobky pouze pro svoji potřebu nebo část, popř. i celou produkci dodává na trh. Někteří autoři sem zahrnují i sídla se (soběstačným) způsobem hospodaření, která nemají ani pěstování zemědělských plodin ani chov dobytka. Rozdílů v počtu usedlostí se používá k oddělení tří různých velikostních kategorií venkovských sídel – samoty, vísek a vesnic (vsí). [20]

„Samota je izolované obydlí, které má velký odstup od ostatních zemědělských usedlostí. Lze ji charakterizovat tak, že další stavení (pokud v okolí existuje), není „na doslech“ ani „na dohled“, podle utváření terénu krajinného prostoru.“ [20]

„Víska je seskupení 4-15 (v některých zemích až 20) usedlostí. Plošným rozvojem spojeným s výstavbou dalších domů se může rozrůstat ve vesnici, proto je pokládána za vývojově starší formu některých půdorysných typů vsí.“ [5]

„Vesnice je tvořená větším počtem zemědělských usedlostí. Větší vesnice mají zpravidla několik domů nezemědělského charakteru (škola, domy řemeslníků, kostel, hospoda aj.).“ [5]

Současné ekonomické, sociální i politické změny ovlivňují vývoj venkovských sídel podstatným způsobem. Některé menší obce ztrácejí velkou část své výrobní funkce, avšak tento trend by neměl být důvodem jejich zániku. Velké části venkovských sídel zůstává funkce obytná. [5]

V rámci transformací sídel a regionů probíhá i suburbanizace, která současně znamená deurbanizaci, paradoxní pohyb lidí z měst na vylidňující se venkov a přeměnu volné krajiny v nesouvislé fragmenty zástavby. [20]

Civilizační podmínky života na venkově se přiblížily městu a venkov má proti městu stále mnohé přednosti. Do budoucna je třeba zvážit územní, ekonomické a také demografické a ekologické souvislosti a z tohoto hlediska přistupovat k přetváření našich venkovských sídel, jejich dalšího vývoje i k zachování hodnot naší krajiny bez necitlivých zásahů. [5]

3.2.2 Městská sídla

Při pokusu o definice města, popřípadě městského prostředí, nastávají větší komplikace při definování města, než při definování přístupů, jak by se měli studovat. *„V zásadě se musí konstatovat, že neexistuje žádná univerzální definice města. Město je specifickým podtypem sídla, stejně jako ves, je však vývojově vyšší, kvalitativně a kvantitativně rozdílné.“ [19]*

V literatuře není jednoznačná ani definice, ani přesné vymezení města. Podle geografického pojetí je město součástí zemského povrchu, jež se odlišuje od okolního venkovského prostředí strukturou, která vyplývá zejména z antropogenních přeměn geografického prostředí, kdežto podle sociologického výkladu je město seskupením lidí

žijících životem odlišným od života venkovského. Města jsou větší nebo velká sídla plnící v sídelní struktuře speciální úkoly. V městech se soustřeďují zájmy větších oblastí, pro něž jsou města středisky, do nichž směřuje síť cest spojujících město s okolím, jehož lidu umožňují, aby v městě uspokojoval své ekonomické a kulturní potřeby. Tak jsou na větších městech závislá sídla nižšího řádu. [5]

V období středověku bylo město jasně definováno hradbami, kdežto v současnosti především u větších měst je obtížné stanovit prostorovou hranici. Procesy metropolizace, suburbanizace, růst geografické mobility mají za důsledek prostorové „rozlití“ měst, spíše než polarita vzniká kontinuum město – venkov. Vymezení městského sídla se tedy v současnosti neváže často pouze na samotné město, ale na koncentrační areály či metropolitní území. [19]

Mezi tradiční kritéria, sloužící k vymezení měst, patří historicko-právní hledisko. Podle tohoto hlediska byla v minulosti považována za města ta sídla, která obdržela městská práva.

Méně významné jsou vnější znaky města, které vyplývají z fyziognomie města. Patří k nim:

- soustředěný půdorys a vytvoření uzavřeného a zřetelného jádra města
- větší počet neobývaných budov (továrny, úřady apod.)
- různorodá struktura zastavěné plochy (intravilánu), tj. funkční diferenciací zastavěné plochy (na části obytné, průmyslové apod.)

Podstatnější jsou vnitřní znaky města. Tvoří je:

- vysoký stupeň koncentrace obyvatelstva
- zaměstnanost obyvatel města v různých ekonomických odvětvích
- různorodost hospodářských činností a městských funkcí, plně vyvinutá středisková funkce města

3.2.3 Regionální rozvoj

Pojem regionální rozvoj zahrnuje širokou oblast aktivit, jejichž obecným cílem je zlepšit socioekonomickou úroveň regionů a obcí. Existuje řada pohledů na regionální rozvoj a množství přístupů jak teoreticko-metodologickému uchopení, tak k jeho praktické aplikaci. [11]

Oblasti zájmu regionálního rozvoje jsou:

– Infrastruktura

Regionalistika se zaměřuje na dopravní a technickou infrastrukturu. Dopravní infrastruktura má za úkol zajistit obslužnost a dostupnost daného místa v odpovídající kvalitě. Technická infrastruktura zahrnuje kapacitu energovodů, kanalizačního a vodovodního řádu a v současné době i dostupnost a bezporuchovost přenosových datových sítí. [22]

– Lidské zdroje

Spočívá ve zkoumání regionu z pohledu demografie. Sleduje ukazatele, jako například pohlaví, vzdělanost, míru migrace, míru stárnutí populace a věkovou strukturu, na jejímž základě vyhodnocuje občanskou vybavenost regionu (školství, zdravotnictví, bezpečnost, volnočasové aktivity). [22]

– Životní prostředí

Zkoumá a vyhodnocuje stav životního prostředí a jeho jednotlivých složek (ovzduší, vodstvo, půda). Identifikuje potenciální znečišťovatele, případně zasahuje proti jeho negativním dopadům konkrétními opatřeními a pravidly. [22]

– Regionální a municipální ekonomika

Zaměřuje se jak na soukromou, tak i veřejnou ekonomiku regionu. Do hodnocení soukromé ekonomiky spadá sektorové uspořádání (převládající zemědělská, průmyslová výroba), ekonomická výkonnost regionu (nezaměstnanost), vazby regionu na okolí. Veřejná ekonomika zahrnuje hospodaření regionu. Zabývá se strukturou rozpočtu,

hospodařením obce, zadlužením, investicemi a finančním plánováním, vybavením města apod. [22]

3.3 Sociologie

Sociologie je společenská věda zkoumající sociální život jednotlivců, skupin a společností. O obsahu sociologie a vymezení předmětu jejího zkoumání neexistuje shoda napříč různými sociologickými školami a paradigmaty. Sociologie je chápána např. jako věda o jednání lidí ve společnosti, o struktuře společnosti, o sociální interakci, o sociálních skupinách, o sociálních faktorech, o společenském systému a nebo o sociální změně. [6]

Ze samotného názvu socio – z latinského societa (společnost) nebo socius (druh, společník) a z řeckého logos (vědění, učení, názor, rozum) je možné usuzovat, že sociologie je v širším významu věda o společnosti a o člověku v ní. [7]

Cílem sociologického poznání jsou sociální systémy založené na vztazích, jež vznikají v různých oblastech života, sociální jednání, sociální struktura, každý společenský jev, proces či vztah probíhající v moderní společnosti zkoumaný zásadně ve vztahu k jinému jevu. Možnosti pro sociologickou analýzu se otevírají všude tam, kde dochází k interakci, tzn. vzájemnému konání, jednání, činnosti více aktérů. [7]

3.3.1 Člověk, společnost a příroda

Urbanizace označuje rozvoj měst a sídelních systémů, proces stěhování lidí a výroby do měst. Přeměnu venkovských oblastí na oblasti městského typu a s tím související změnu životního stylu společnosti, neboť působí změny v ekonomické, kulturní i sociální oblasti. „*Vývoj velkoměst měl obrovský vliv nejenom na zvyky a chování lidí, ale také na jejich myšlení a cítění. Kromě toho současný městský způsob života neovlivňuje jen samotné jejich obyvatele, ale působí na celou populaci.*“ [1]

„*Město, územní společenství a specifický způsob sociálně-prostorového uspořádání lidského společenství charakteristický zvýšenou dynamikou života*

a formalizací sociálních vztahů.“ [7]

3.4 Vývoj rozvoje města Zbiroh

Život obyvatel osady, vsi, městečka, měst byl vždy úzce spojen s osudy držitelů hradu, později zámku. Rokem 1369 byla trhová ves povýšena a opatřena znakem s červenou pětilistou růží na stříbrném poli, městskou pečetí a právy na konání trhů, vaření piva a dalších svobod. V roce 1897 byl Zbiroh povýšen na město císařem Františkem Josefem 1., který také Zbiroh navštívil. [12]

Hlavní obživou kraje bylo zemědělství, lesnictví a železářství. Ve 14. století nastává čilý rozvoj. V souvislosti se vznikající těžbou železné rudy jsou na její zpracování stavěny vysoké pece a železné hamry (Františkov – část města). Roku 1421 bylo okolí Zbirohu popleněno Žižkovým početným vojskem, táhnoucím s 320 vozy k hradu Vlčtejně. Zpusťla řada gruntů, hospodářský rozvoj byl utlumen. [12]

V roce 1860 byla založena továrna na nářadí, která pracuje dodnes jako firma Zbirovia a.s.

3.4.1 Ekonomie

Ve Zbirohu jsou koncentrovány pracovní příležitosti v souvislosti s jeho střediskovou funkcí v severovýchodní části okresu Rokycany. Celkově odpovídá ekonomický potenciál území jeho velikosti a postavení v sídelní struktuře. K hlavním výrobním aktivitám s větším počtem pracovních příležitostí patří Zbirovia, Zemědělská a lesní činnost a řada menších aktivit živnostenského či řemeslného charakteru. Celá sféra ekonomické základny města a okolí podléhá mnoha nepředvídatelným vlivům a město musí územním plánem především vytvářet podmínky pro udržení a rozvoj podnikatelských aktivit na svém území. Významně může k posílení ekonomické základny přispět i cestovní ruch a turistika, podmínkou je nejen umožnění výstavby a provozování nových zařízení, ale především využití místních aktivit a zvýšení přitažlivosti regionu pro cestovní ruch (propagace, rozvoj kulturních akcí, zpřístupnění přírodních i historických zajímavostí a další akce na podporu cestovního ruchu). [13]

4. Analýza současného stavu Zbirohu

Obec Zbiroh se rozprostírá na výměře 3194,01 ha s počtem obyvatel 2545, údaje platné k roku 2011. Současný stav obce bude charakterizován pomocí složení věkové struktury obyvatelstva, zaměstnanosti v regionu, bytové situaci v obci, možnostmi občanské vybavenosti a rekreace a nástinem přírodních podmínek. Pro účely této práce je možno konstatovat, že jednotlivé aktuálnější údaje, získané z izolovaných a vzájemně nesouvisajících zjišťování jak ČSÚ, tak dalších společností ve své podstatě korespondují se zvolenou výchozí základnou dat.

4.1 Historie obce

Jméno města Zbiroh prodělalo ve své historii četné změny. Od Sbirow, po Sbyrow, castrum Sbyroh, Swiroho, Sbyeroh, Zbirow, Zbirov a od roku 1913 po úřední změně zní Zbiroh. První písemný dokument připomínající hrad Zbiroh je z roku 1230 ze záznamu v listinách kláštera v Plasích.

V padesátých letech 20. století byla provedena likvidace sedláků a následná kolektivizace zemědělství. Likvidace drobných živnostníků byla nahrazována družstvy a komunálními provozovny. Město Zbiroh zaznamenalo v průběhu onoho čtyřicetiletého období řadu změn, které byt' uskutečněny na tehdejších převážně ekonomicky deformovaných vazbách, mohou po rekonstrukcích sloužit i dnes.

Od roku 1989 došlo ve vedení města postupně k zásadním změnám. V důsledku demokratických voleb a průběžnému obnovování historicky ověřených vazeb v uspořádání společnosti, vzniká nová vnitřní i vnější tvář města.

Historie města je úzce spjata se zámkem Zbiroh. Od roku 1945 byl zámek státním majetkem a v letech 1990 byl zámek v restituci navrácen rodině Colloredo-Mansfeldové, která zámek prodala státu. Současným správcem objektu je soukromý vlastník.

4.2 Věková struktura

Oproti nynější situaci se rozložení obyvatelstva v obci nikterak nezměnilo. Poukázáno může být na celkový počet obyvatelstva, který má od roku 2001 klesající charakter. Věková struktura je dělena do 10 věkových kategorií, které můžeme vidět v *Tabulce 1 - Obyvatelstvo podle věku*. Nejvíce obyvatel spadá do intervalu 20-29 let, tím se obec ztotožňuje se souhrnými tabulkami za ČR.

Tabulka 1 - Obyvatelstvo podle věku

Obyvatelstvo celkem		2593
V tom ve věku	0-4	133
	5-14	382
	15-19	156
	20-29	478
	30-39	373
	40-49	377
	50-59	320
	60-64	101
	65-74	177
	75+nezj.	96

Zdroj: Český statistický úřad

4.3 Míra nezaměstnanosti

Porovnáním okresu Rokycany a Zbiroha se zjistí, že je tu podobná nezaměstnanost. Ze 1409 obyvatel ekonomicky aktivních je 100 obyvatel nezaměstnaných. Ekonomicky neaktivních obyvatel bylo k roku 2001 1168 obyvatel, z toho důchodců bylo 451 a studentů 463. Osob s nezjištěnou ekonomickou aktivitou bylo 16. Republikový průměr míry nezaměstnanosti v roce 2001 činil přibližně 8 %, obec si tedy vedla lépe se 7,1 %.

Nezaměstnanost vyplívá z nedostatku pracovních příležitostí i v samotných občanech obce - neochota přizpůsobit se vyšším nárokům na pracovní místa a vzdálenějším místům pro pracovní uplatnění. Dalším důvodem pro vysokou nezaměstnanost je nedostatečná kvalifikace občanů.

4.4 Bytová situace, domovní fond

Počet obydlených domů k roku 2001 je 464. Trvale obydlených domů – rodinných domů je 411, obydlených bytových domů 46. Při dělení domů dle vlastnictví tvoří největší podíl domů ve vlastnictví soukromých osob, které vlastní 402 domů. Ve vlastnictví státu nebo obce je 43 domů. Nejvíce se stavilo v letech 1946 – 1980 a to celkem 184 domů.

Celkem je v této obci 1147 bytů, z nichž 931 tvoří byty trvale obydlené, 28 bytů patří do skupiny neobydlené byty v obydlených domech a 188 pak zbývá na neobydlené byty v neobydlených domech.

Jednotlivá obydlí jsou napojena na obecní vodovod a kanalizaci s vyústěním do čističky odpadních vod, která byla financována již s podporou evropských fondů. V obci také nedávno proběhla plynifikace, což výrazně přispělo především ke zlepšení rozptylových podmínek v obci a celkovému zlepšování stavu životního prostředí s výhledem do budoucna.

4.5 Doprava

Dostupnost obce v rámci silniční dopravy: z Prahy do Zbirohu je možno se dostat již za necelých čtyřicet minut. Obec je v těsné blízkosti dálnice D5, EXIT Kařez/Cerhovice. Podobná doba jízdy čeká řidiče, kteří by jeli z Plzně.

Železniční stanice Zbiroh je od samotné obce vzdálena 4 km a navazující autobusové spojení postrádá posílení spojů. Přímé vlakové spoje, například z hlavního města, jsou pouze ty, které nesou označení R a mají mezi sebou čtyřhodinový interval. Ostatní spoje osobních vlaků mají kratší intervaly, avšak minimálně se dvěma přestupy přes Hořovice, či Zdice, nebo Rokycany.

Autobusová doprava z Prahy disponuje množstvím přestupů a je citelným nedostatkem v dopravní infrastruktuře obce. Dopravu ve Zbirohu a přilehlých obcích zajišťuje soukromá autobusová doprava Miroslav Hrouda s.r.o.. K lepší situaci

v dopravě a dostupnosti, by jistě pomohlo posílení těchto spojů. Spoje jsou rozvrženy systematicky, avšak pouze v ranních a podvečerních hodinách, přičemž v jiném časovém horizontu se obyvatelé musejí spolehnout na svá automobilová vozidla.

4.6 Rekrece

Obec Zbiroh je vyhledávanou turistickou destinací výletníků, pěších turistů, cyklistů a rekreatů. Stoupající tendenci s narůstajícím počtem návštěvníků je možno pozorovat především v závislosti na vzrůstajících možnostech dopravy z hlavního města a také díky velké oblíbenosti trampských výletníků do okolí obce.

Zbiroh je „střediskovou obcí“ pro výlety do okolí, neboť z ní vychází množství turistických stezek, je napojena na dnes již poměrně rozsáhlý systém značených cyklotras, které jsou převážně odkloněny od rušných silničních sítí a to vše v kombinaci s nádherným a pro okolí charakteristickým rázem přírody, pro který je vyhledávána.

4.7 Občanská vybavenost

Město disponuje všemi nutnými službami, které by obyvatelé mohli potřebovat. Je tu zde i bankomat a pobočka České spořitelny nacházející se na náměstí. V obci se mimo jiné nachází kostel, pošta, kulturní dům, muzeum, informační centrum (nacházející se také na náměstí), řada obchodů (ze 70% tvořena obchody s potravinami a „Večerkami“ a zbytkem například vinotékou, konfekčním zbožím, či květinářstvím) a restaurací (rozprostřeny po celém území obce). Jediným limitem obce může být absence nemocnice nebo polikliniky, je tu pouze obvodní lékař.

V obci se nachází základní škola, mateřská škola, ovšem ke stále menším počtům žáků je situace škol ve fázi rozhodování, zda nebudou zrušeny. Ochranu osob zajišťuje Policie ČR se sídlem přímo ve Zbirohu blízko náměstí a sídlí tu i dobrovolný hasičský sbor. Ve městě je fotbalové hřiště a víceúčelové hřiště, letní i kamenné kino, kde se vstupné pohybuje od 70 korun.

4.8 Životní prostředí

Životní prostředí hraje v této obci důležitou roli, je tomu také proto, že je tato obec oblíbeným rekreačním sídlem, což s tím úzce souvisí, neboť turisté vyhledávají zdravé životní prostředí. Kvalita životního prostředí je zde dána vysokým stupněm zalesnění. Obec spadá do Mikroregionu Zbirožsko.

Obec má kanalizaci napojenou na čistírnu odpadních vod a celková plynofikace proběhla nedávno. Dalším pozitivem je firma Lesospol s.r.o., která se stará o zalesnění v obci i přilehlých vesnicích a spolu s mysliveckým spolkem chrání životní prostředí.

5. Analýza vlivu chataření/chalupaření na rozvoj obce

Z pohledu sociologie se v každé obci utváří sociální skupiny a sociální stratifikace. Ne jinak je tomu i v této obci a skupiny je možno rozdělit na formální a neformální. Nerovnosti a sociální vztahy mezi místními a chataři/chalupáři napomůže nastínit sociální hledisko. Ekonomické hledisko zkoumá finanční a hospodářský přínos pro obec.

5.1 Ekonomické hledisko

90 % ze 30-ti otázaných chatařů a chalupářů jsou vlastníky chaty, či chalupy, pouze 3 respondenti jsou podnájemci a průměrně vlastní chatu/chalupu 16 let. Někteří chalupu zdědili, jiní ji výhodně koupili po opuštění objektu. Na svých rekreačních objektech pobývají chataři průměrně 100 dní v roce. To vysvětluje, že chataři a chalupáři využívají své objekty pouze k víkendovému odpočinku nebo k práci na svých pozemcích.

Jedním z největších příspěvků pro rozvoj města je poplatek za komunální odpad. Cena poplatku je srovnatelná pro místní obyvatele i pro chataře/chalupáře a činila 500 korun za rok. Nicméně podle posledních informací od místních obyvatel se tato cena vyšplhala až na 800 korun za rok. Tento poplatek neplatí 18 chatařů/chalupářů ze 30-ti dotázaných a tímto dlouholetým trendem stoupá míra znečištění životního prostředí v podobě černých skládek, přičemž obec spadá do Mikroregionu Zbirožsko a značná část mikroregionu je součástí biosferické rezervace UNESCO – CHKO Křivoklátsko a je tu přítomnost Brdských a Křivoklátských lesů. Proto je třeba občany vzdělávat a vychovávat a zvýšit povědomí o ochraně životního prostředí, s cílem zkvalitnění života společnosti. Pokud chataři platí za komunální odpad, poukazuje to na to, že zlevňují službu místním obyvatelům, jelikož množství komunálního odpadu se rozpočítává a chalupáři, i když netráví tolik času na svém druhém domově, významně přispívají rozvoji obce.

30 dotázaných chatařů/chalupářů zde nemá trvalé bydliště, tudíž pro obec prakticky neznamenají žádný přínos, pouze platí, již zmíněný, komunální odpad a to jen

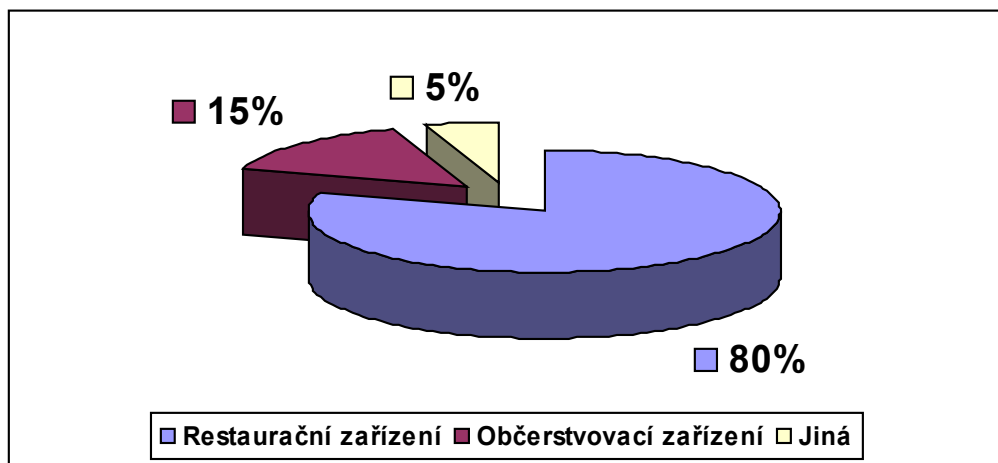
ze 40-ti %, nakupují v místních obchodech a zúčastňují se kulturních, sportovních a společenských akcí. Přínosem pro obec by mohly být parcely, či pozemky ve vlastnictví obce, které by byly na prodej, ale bohužel ve Zbirohu je už pouze zlomek těchto míst. Bezsporu největším přínosem pro obec by bylo získat chataře do svých řad obyvatel s trvalým bydlištěm. Platili by daně za nemovitosti, kterými by přispívali samotné obci. Jedna z možností je tvorba nových pracovních míst, přilákání zahraničních investorů a rozvoj cestovního ruchu. Trendem obce je odliv mladých obyvatel do větších obcí s lepšími pracovními podmínkami a stárnutí obyvatelstva.

Zásoby a potraviny si 40 % chatařů a chalupářů dováží ze svého trvalého bydliště jen ojedinele. 60 % z nich si vše potřebné dováží a v obci nakupují jen drobný nákup, například pečivo, ovoce a zeleninu. Přičemž vše potřebné lze v obci nalézt. Tento jev je způsoben nižšími cenami zboží v hypermarketech, či supermarketech velkých společností, které si mohou dovolit zlevňovat zboží a jelikož místní podnikatelé si toto dovolit nemohou, je toto procentuální rozvržení logické.

Restaurační zařízení ve Zbirohu navštěvuje 80 % chatařů/chalupářů, občerstvovací zařízení (stánek s točenou zmrzlinou a ledovou tříští) 15 % z nich a jiné 5 %. Spojitost předchozí a této dotazníkové otázky je značná. Chataři se v restauračních zařízeních pouze občerstvují, nestravují se kvůli dostatečným zásobám z jejich trvalých bydlišť. Po finanční stránce je návštěvnost restauračních a jiných občerstvovacích zařízení dalším významným přínosem pro rozvoj obce. Navýšením návštěvnosti restauračních zařízení by mohlo být dosaženo zlevněním zboží v obchodní sféře, popřípadě větší propagace jednotlivých restaurací i obce samotné. Znázornění návštěvnosti poslouží *Graf 1 – Návštěvnost restauračních a jiných občerstvovacích zařízení.*

Graf 1 – Návštěvnost restauračních a jiných občerstvovacích zařízení.

Vyjádřeno v procentech.

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření.

Ve Zbirohu je pouze jedno víceúčelové hřiště pro veřejnost, kde se může hrát tenis, malá kopaná, či basketbal. Hřiště je zpoplatněno poplatkem 25 korun za hodinu. I přes nízkou částku chataři a chalupáři tuto možnost využívají v poměru 4 ku 26 z 30-ti tázaných respondentů. Většina z nich, tedy 26 chatařů/chalupářů volí sportovní aktivity, které se dají provozovat poměrně kdekoli (například badminton, petanque a další). Pro větší vytiženost hřiště a většímu finančnímu příspěvku pro město by jistě pomohlo uspořádání větších sportovních akcí, jelikož pravidelné víkendové akce ve Zbirohu probíhají.

Útrata chatařů za víkend se pohybuje v průměru okolo 500 korun (není zde započítán komunální odpad) a v závislosti na počtu členů užívající chatu je tato částka vztahena na 2 osoby. Za zmínku stojí vzestupný trend placení povinného poplatku za psa (přihlášení v této obci). Poplatek činí 50 Kč za rok a je o mnoho levnější, než v ostatních obcích, kde se tento poplatek pohybuje i okolo 250 Kč. V neposlední řadě je nutno zmínit stále větší zájem o zámek Zbiroh a růst cestovního ruchu, avšak zámek Zbiroh je v soukromém vlastnictví.

Shrnutí analýzy z ekonomického hlediska:

Mezi negativní vlivy ekonomického hlediska chatařů/chalupářů patří:

- nízká propagace obce a blízkého okolí
- nabídka pracovních míst
- chataři/chalupáři zde nemají trvalé bydliště
- komunální odpad platí příliš málo chatařů a chalupářů, zakládání nelegálních skládek, vyhazování odpadu na neurčená místa

Mezi pozitivní vlivy ekonomického hlediska chatařů/chalupářů patří:

- růst cestovního ruchu, díky zámku Zbiroh
- navštěvování restauračních zařízení
- pravidelné víkendové sportovní/kulturní akce

5.2 Sociální hledisko

Trvalé bydliště v rušném prostředí se týká 97% chatařů/chalupářů, tudíž vyhledávají odpočinek a klid v lokalitě, kde tyto požadavky naleznou. Zejména si lokalitu vybírají kvůli přírodním podmínkám (klidné, příjemné prostředí, čistý vzduch). Do Zbirohu se chataři/chalupáři přemísťují převážně vlastní dopravou, ze 30-ti respondentů je jich 22 a ostatní volí hromadnou dopravu. Té vévodí železniční doprava a právě v ní mohou začínat sociální vztahy mezi místními obyvateli a chataři/chalupáři, ač nepatrnou měrou.

Sociální vztahy se utváří především v restauračních zařízeních a ve Zbirohu tomu není jinak. Jak již bylo řečeno, restaurační zařízení navštěvuje 80 % chatařů a chalupářů. Ačkoliv by místní obyvatelé mohli mít ve vnímání vůči chatařům (disponujícím větším majetkem) předsudky, místní obyvatelé cítí vzájemnou sounáležitost se „svými“ sousedy. Rádi si vyslechnou zprávy z hlavního města, či jiných větších měst. Sociální stratifikace zde neprobíhá, nicméně je zřejmá a viditelná. Místní obyvatelé jsou solidární, avšak to samé očekávají i od chatařů/chalupářů. Vypozorováno pomocí dotazníkového šetření a vlastním pohledem.

Chataři a chalupáři by byli ochotni poskytnout pomoc místním obyvatelům při domácích pracích (zalití zahrady, drobné opravy...), drobné výpomoci (půjčení mouky), živelné pohromě nebo poskytnutí první pomoci. Vzájemná sounáležitost obou skupin je zřejmá. 30 dotázaných chatařů/chalupářů by poskytlo pomoc ve všech případech a ne jinak tomu bylo i u místních obyvatelů. 50 místních obyvatel zodpovědělo, že by poskytli pomoc ve všech případech. Vzájemná vazba byla, jestli tu samou pomoc mohou očekávat i od druhé skupiny a ani tady se odpovědi nelišily. Pomoc od druhé skupiny lidí očekávají všichni dotazovaní. Z toho se dá usuzovat, že všeobecné sociální vztahy mezi místními a chataři/chalupáři jsou na velmi dobré úrovni. Chataři a chalupáři pocítují odpor pouze u městského úřadu. Představují pro město jen nepatrný přínos, pouze zlomek z nich platí komunální odpad a ostatní zakládají skládky na nepovolených místech.

Chataři se účastní kulturních a sportovních událostí v obci. Každý týden o víkendu se konají na náměstí různé trhy a k poslechu hraje živá hudba. Pro místní obyvatelé je to příležitost si popovídat o předešlém týdnu a od chatařů/chalupářů zjistit informace z jejich trvalého bydliště. Konají se zde i sportovní události, příjemným odpočinkem pro chataře a chalupáře je přijít se podívat na zápas místního fotbalového klubu, či přihlásit se na pravidelné nohejbalové turnaje a poté je vyhodnotit u zlatavého moku v místních hospodských zařízeních.

Jediným negativním vlivem, který působí na místní obyvatele je hlučnost chatařů/chalupářů. Údržba jejich pozemků (pálení listí, sekání travnatých porostů, řezání dřeva, apod.), či hlučnost jako taková. S tím spojené je i nakládání s odpadem a znečišťování životního prostředí v těsné blízkosti obce. Tyto aktivity místní obyvatelé odsuzují, avšak sami je provozují, pouze s jediným rozdílem – ve všedních dnech. Místní vidí v chatařích/chalupářích i jistou konkurenci v houbařských aktivitách.

V celkovém souhrnu by se dalo zbirožské společenství (včetně chalupářů) znázornit jako plocha, rozdělena na několik částí, tvořena formálními i neformálními

skupinami a ohraničena slabými hranicemi, propletené mnohotvárnou sociální sítí. Mezilidské vztahy jsou na velmi dobré úrovni v tomto společenství a ohrožení do budoucna může spočívat v prohloubení sociální stratifikace a vytlačování místních obyvatel z jejich přirozeného prostoru.

Shrnutí analýzy ze sociálního hlediska:

Mezi negativní vlivy sociálního hlediska patří:

- hlučnost chatařů/chalupářů
- vyhazování odpadu na nevyznačená místa, černé skládky
- méně příležitostí ke konfrontaci mezi místními obyvateli a chataři, kvůli krátkému pobytu chalupářů pouze přes víkendy
- žádný přínos pro město po finanční stránce a tudíž přehlížení od městského úřadu

Mezi pozitivní vlivy sociálního hlediska patří:

- velmi dobré mezilidské vztahy
- pomáhání si navzájem při drobných opravách, zalévání zahrady, hlídání objektu
- zpětné vazby mezi místními obyvateli a chataři/chalupáři
- sociální interakce v restauračních zařízeních a na kulturních/sportovních akcích
- dobré prostředí pro život v nekonfliktním prostředí

6. Swot analýza

Silné stránky:

◆ Infrastruktura

- řada turistických a cykloturistických tras s kvalitním značením
- informační centrum pro turisty i místní obyvatele
- cyklotrasy odkloněny od frekventovaných silničních sítí

◆ Lidské zdroje

- kulturní a společenské akce převážně s týdenní četností odbourávající sociální stratifikaci, sociální interakce v restauračních zařízeních
- růst cestovního ruchu (zámek Zbiroh)
- dobré prostředí pro život v nekonfliktním prostředí (mezilidské vztahy)

◆ Životní prostředí

- kvalita životního prostředí, blízkost Brdských a Křivoklátských lesů
- značná část Mikroregionu Zbirožsko je součástí biosferické rezervace UNESCO – CHKO Křivoklátsko
- čistírna odpadních vod, systém kanalizace, plynofikace

◆ Regionální a municipální ekonomika

- Zbiroh spadá do Mikroregionu Zbirožsko

Slabé stránky:

◆ Infrastruktura

- nedostatečné zajištění hromadné dopravy
- vzdálenost železniční stanice od samotné obce, nenavazující autobusové spoje na vlakové spoje
- nedostatečný počet přímých spojů z hlavního města (autobusové, železniční)

◆ Lidské zdroje

- vysoký počet osob se základním vzděláním, nízký počet s vysokoškolským vzděláním
- stárnutí obyvatelstva
- odliv mladých obyvatel do větších obcí s lepšími pracovními podmínkami

- absence nemocnice či polikliniky a jejich dostupnost

- hlučnost chatařů/chalupářů

◆ **Životní prostředí**

- zakládání černých skládek prostřednictvím chatařů/chalupářů

- povědomí o ochraně životního prostředí, nízká informovanost

◆ **Regionální a municipální ekonomika**

- velmi nízká nabídka nových pracovních míst

- vysoká míra nezaměstnanosti

- nemožnost uspořádat rozsáhlejší kulturní/sportovní/společenské akce

- nedostatečná propagace obce a okolí obce

- vyšší ceny v obchodní sféře oproti větším obcím

Příležitosti:

◆ **Infrastruktura**

- rozšiřování a zkvalitňování cyklotras a turistických stezek

- více informačních center

- posílení dopravní infrastruktury (kapacity), navazování železniční a autobusové dopravy

◆ **Lidské zdroje**

- chataři a chalupáři stávající se místními obyvateli

- zdokonalení zdravotnického a školského systému

◆ **Životní prostředí**

- pomocí informačních technologií zajistit větší rozhled o problémech a udržitelnosti kvalitního životního prostředí

- vysoké sankce za zakládání nelegálních skládek

◆ **Regionální a municipální ekonomika**

- vytváření nových pracovních míst

- propagace obce a okolí za pomoci informačních technologií

- zlevnění zboží v obchodní sféře

Ohrožení:

◆ **Infrastruktura**

- nedostatečné finanční prostředky na posílení dopravní infrastruktury (kapacity),
navazování železniční a autobusové dopravy

- neochota udržetelnosti kvalitního značení a kvalitního stavu cyklotras
a turistických stezek

◆ **Lidské zdroje**

- sociální stratifikace

- stálý odliv mladého obyvatelstva a obyvatel v produktivním věku

◆ **Životní prostředí**

- rozšiřování černých skládek

◆ **Regionální a municipální ekonomika**

- nečinnost v oblasti propagace obce

- neochota přistoupit k moderním technologiím

7. Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo analyzovat současný život v obci Zbiroh a jak velkou měrou a způsobem se podílí chataření a chalupaření na sociálním a ekonomickém rozvoji obce. Výzkum zjistil jaké jsou sociální vztahy mezi místními obyvateli a chataři v obci, chování jednotlivých skupin, pozitivní a negativní vlivy ze sociálního a ekonomického hlediska a jak chataři/chalupáři přispívají rozvoji obce. Závěrem bylo poukázáno na silné a slabé stránky, příležitosti a ohrožení pro rozvoj obce.

Obec Zbiroh je součástí Mikroregionu Zbirožsko, který disponuje rozlehlými přírodními podmínkami, které jsou předností tohoto území a které jsou důležitým faktorem pro druhé bydlení. Obec, na kterou byl aplikován výzkum, se s těmito přírodními podmínkami ztotožňuje, avšak se potýká s nedostatkem pracovních příležitostí, stárnutím obyvatelstva a v neposlední řadě i odlivu mladých obyvatel do větších obcí s lepšími pracovními podmínkami.

Vliv chataření a chalupaření na rozvoj obce po ekonomické stránce je příznivý, avšak ne značný. Jedním z největších příspěvků pro obec od chatařů je placení poplatku za komunální odpad. Nicméně 60 % chalupářů neplatí poplatek za komunální odpad a tím vznikají nelegální skládky a problém s ochranou životního prostředí. Příjmy místních podnikatelů se mění díky chatařům/chalupářům v oblasti pohostinství i obchodní sféře, v závislosti na četnosti rekreačních pobytů a zásob, které si chataři dopraví ze svého trvalého bydliště. Největším příspěvkem pro obec po ekonomické stránce by bylo, kdyby se chataři a chalupáři stali místními obyvateli, tedy obyvateli s trvalým bydlištěm v obci. Chataři o víkendech navštěvují sportovní a kulturní akce, které by jistě mohly být ve větším rozsahu a tím by i vzrostla útrata chatařů. Přilákáním více chatařů a chalupářů do obce a nejbližšího okolí je možno například dostatečnou a cílenou propagací obce, zdokonalením školského a zdravotnického systému nebo posílením dopravní infrastruktury.

Obyvatelé Zbirohu vnímají chataře a chalupáře na stejné úrovni sociální skupiny a tudíž je odbourávána sociální stratifikace, která je zřejmá a viditelná. Sociální vztahy se mezi místními obyvateli a chataři prohlubují převážně v restauračních zařízeních a na sportovních a kulturních akcích obce. Probíhá zde vzájemná sounáležitost mezi těmito skupinami, tvořena mnohotvárnou sociální sítí. Negativním prvkem ze sociálního hlediska je hlučnost chatařů a méně příležitostí ke konfrontaci s místními obyvateli, kvůli krátkému pobytu chatařů/chalupářů v obci. Vliv chataření a chalupaření na rozvoj obce po sociální stránce je příznivější, než z ekonomického hlediska, sociální vztahy jsou na velmi dobré úrovni a tím vzniká nekonfliktní prostředí pro život v obci. Ohrožení do budoucna může spočívat v prohloubení sociální stratifikace a vytlačování místních obyvatel z jejich přirozeného prostoru.

8. Seznam zdrojů

Literatura:

- [1] Giddens, A.: *Sociologie*, Argo, Praha, 1999, ISBN 80-7203-124-4
- [2] Holeček, M., Mariot, P., Střída, M.: *Zeměpis cestovního ruchu*, Česká geografická společnost, s.r.o., Praha, 2001, ISBN 80-86034-39-9
- [3] Hučka, M.: *Strukturální politika a její regionalizace*, Repronis, Ostrava, 2001, ISBN 80-86122-90-5,
- [4] Hudečková, H., Lošťák, M., Ševčíková, A.: *Regionalistika, Regionální rozvoj a rozvoj venkova*, Česká zemědělská univerzita v Praze – Provozně ekonomická fakulta, Praha, 2005, ISBN 80-213-1413-3
- [5] Kadeřábková, J. a kol.: *Úvod do regionálních a správních věd*, Kodex Bohemia, Praha, 1996, ISBN 80-85963-18-3
- [6] Kolektiv autorů.: *Universum*, Euromedia Group, k.s.- Odeon, Praha, 2001, ISBN 80-207-1060-4 (soubor), ISBN 80-207-1070-3 (8.díl)
- [7] Urban, L.: *Sociologie*, Eurolex Bohemia, a.s., Praha, 2006, ISBN 80-86861-45-7

Internet:

- [8] ČSÚ, *Cestovní ruch* [online]. [cit.2010-12-20]. Dostupný z www: <
[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/22003A4870/\\$File/921108m.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/22003A4870/$File/921108m.pdf)>
- [9] ČSÚ, *Sčítání lidu, domů a bytů 2001* [online]. c2005 . [cit.2009-03-12]. Dostupný z
www: < <http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/obce/560260?OpenDocument> >
- [10] **Historie Zbirohu a Rokycanska**, *Historie města Zbiroh* [online].
[cit. 2009-02-12]. Dostupný z www:
<<http://www.zbiroh.rokycansko.cz/index.php?page=strana&id=6>>
- [11] **Metodická podpora regionálního rozvoje**, *Regionální rozvoj* [online].
[cit. 2010-04-12]. Dostupný z www:
<<http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/home.html>>
- [12] **Město Zbiroh**, *Město Zbiroh* [online]. [cit. 2009-02-16]. Dostupný z www:
<<http://www.vyletnik.cz/mesta-a-obce/zapadni-cechy/rokycansko/6274-zbiroh/>>
- [13] **Město Zbiroh**, *Zadání pro územní plán města* [online]. [2009-04-17]. Dostupný

z www:

< http://www.rokycany.cz/soubory/14069/zbiroh_zadani_up_textova_cast1.pdf >

[14] **Duffková, J.**, *O tom, jak a proč vzniklo a (zatím) nezaniklo chatáření a chalupaření v Čechách* [online]. [2009-02-15]. Dostupný z www:

< http://www.janaduff.estranky.cz/clanky/sociologie-zivotniho-stylu/Duffkova_chatareni-chalupareni-v-CR >

[15] **Regionální informační servis**, *Regionální informační servis* [online].

[cit.2009-03-23]. Dostupný z www:

<http://www.risy.cz/mikroregiony_plzensky_kraj#o1>

[16] **Strategie regionálního rozvoje ČR**, *Strategie regionálního rozvoje České republiky* [online]. [cit.2009-04-27]. Dostupný z www:

<http://www.dhv.cz/regstrat/SRR/Svazek%201/Svazek%201-7.htm#_7.2_N%E1strojov%E9_zabezpe%E8en%ED>

[17] **Teorie regionu, regionální politika**, *Region* [online]. [cit.2010-03-12]. Dostupný z www:

<http://www.scomp.cz/demo/scomp/eurad/verejna_sprava_a_regionalni_rozvoj_demo/p1002/page.htm >

[18] **Trampeký slang**, *Trampeký slang ve slovanském kontextu* [online].

[cit.2009-04-25]. Dostupný z www: <teketapa.sweb.cz/Slang_-_Klara.doc >

[19] **Urbanizace**, *Urbanizace, definice města* [online]. [cit.2009-04-24]. Dostupný z

www: <<http://urbanizace.wz.cz/bakule/22-definice-mesta>>

[20] **Ústav územního rozvoje**, *Venkovské obce - sídla* [online]. [cit.2009-04-26].

Dostupný z www:

<http://www.uur.cz/images/pap/KapitolaB/B3321_VenkovskeObceSidla_20070509.pdf

[21] **Venkovský cestovní ruch**, *Venkovský cestovní ruch a jeho význam* [online]. [2009-03-28]. Dostupný z www:

< http://ucr.uhk.cz/documents/Venkovsky_CR/predn/venkCRpredn.pdf >

[22] **Vysoká škola regionálního rozvoje**, *Úvod do regionalistiky* [online].

[cit.2009-01-20]. Dostupný z www: <<http://www.vsrr.cz/reg/kestazeni/uvod1.pdf>>

9. Přílohy

9.1 Seznam tabulek

Tabulka 1 - Obyvatelstvo podle věku.

9.2 Seznam grafů

Graf 1 - Návštěvnost restauračních a jiných občerstvovacích zařízení.

9.3 Seznam dotazníků

Dotazník 1 - pro místní obyvatele.

Dotazník 2 - pro chataře a chalupáře.

Dotazník 1 - pro chataře a chalupáře:

Žena

muž

věk 10-18 19-30 31-40 41-50 51-60 61 a výše

Počet členů užívající chalupu z toho dospělí..... a děti.....

a) Jste vlastníky chaty/chalupy, nebo nájemci?

a. vlastníky b. nájemci c. zákaznicky cestovních agentur

b) Jak dlouho jste nájemci, případně vlastníky nemovitosti?

c) Dokážete přibližně odhadnout počet dní, popř. týdnů, kolik na chatě/chalupě strávíte za rok?

d) Pokuste se charakterizovat místo Vašeho trvalého bydliště (případně název místa)

počet obyvatel název.....

- Zcela klidné místo
- Poměrně klidné místo
- Rušné místo
- Hektické a uspěchané místo

e) Vyberte nejvýznamnější důvod, který Vás vedl k tomu, že jste si vybrali tuto lokalitu k chataření/chalupaření?

a) přírodní podmínky (klidné, příjemné prostředí, čistý vzduch...)

- b) příbuzní
- c) reklama, propagace lokality ve sdělovacích prostředcích
- d) jiné (vypište)

f) Využíváte k dopravě na chatu vlastní vůz, nebo prostředky hromadné dopravy?

- a) vlastní vůz
- b) prostředky hromadné dopravy

g) Zásoby jako potraviny, hygienické potřeby nakupujete v místě chalupaření nebo si je vozíte odjinud?

- a) nakupuji v místě
- b) dovážím odjinud
- c) většinu si dovážím, drobný nákup (pečivo, čerstvou zeleninu..) pořizuji v místě
- d) dovážím minimum, mám možnost nakupovat vše potřebné v místě

h) Navštěvujete v místě rekreace restaurace a jiná občerstvovací zařízení?

- a) Restaurace
- b) Hospody
- c) Občerstvovací stánky
- d) Jiné (vypište)

i) Provozujete v místě nějaké sportovní aktivity?

- a) Ano
 - aktivity, ke kterým využívám místní zařízení: bazén, půjčovny kola aj.
 - aktivity, které mohu provozovat nezávisle na jakémkoli místním zařízení

zařízení

- b) Ne

j) Odhadnete, kolik finančních prostředků během svého pobytu utratíte? V návaznosti na otázku č. 3.

- a) Do 500 Kč
- b) 500-1000 Kč
- c) 1000-2000 Kč
- d) 2000-5000 Kč
- e) 5000 a více Kč

k) Stýkáte se v místě rekreace s jinými lidmi (navštěvujete se osobně, pořádáte společné výlety, účastníte se společně kulturních, sportovních akcí)? Na vztupné stupnici čísel 0-10 ohodnoťte tyto vztahy. Číslo nula znamená nepříjemné, Vámi nevyhledávané vztahy. Vyšší číslo pro Vás znamená přínosné vztahy a příjemné prožitky. U této

otázky je možnost zaškrtnout a i b současně.

- a) s chalupáři 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
- b) s místními 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
- c) nestýkám se s nikým

l) **Bez ohledu na otázku číslo 11 zkuste vybrat z následujících možností, zda byste byli ochotni poskytnout pomoc při:** (možnost zaškrtnout více odpovědí)

Pomoc poskytnutá chatařům

- a) domácí práci (zalití zahrady, drobná oprava..)
- b) drobné výpomoci (půjčení mouky)
- c) živelné, přírodní pohromy
- d) poskytnutí první pomoci

Pomoc poskytnutá místním

- a. domácí práci (zalití zahrady, drobná oprava..)
- b. drobné výpomoci (půjčení mouky)
- c. živelné, přírodní pohromy
- d. poskytnutí první pomoci

m) **Myslíte si, že můžete takovou pomoc očekávat od druhých?**

Pomoc od chalupářů

- a) Určitě očekávám takovou pomoc
- b) Spíše očekávám takovou pomoc
- c) Spíše neočekávám takovou pomoc
- d) Určitě neočekávám takovou pomoc

Pomoc od místních

- a. Určitě očekávám takovou pomoc
- b. Spíše očekávám takovou pomoc
- c. Spíše neočekávám takovou pomoc
- d. Určitě neočekávám takovou pomoc

n) **Jste členem (aktivně se podílíte) některého z uvedených útvarů?**

- a) sportovní kroužek
- b) ochotnické divadlo
- c) výtvarný kroužek
- d) myslivost, rybáři
- e) kapela
- f) jiné (vypište)

o) **Zajímáte se o politické dění v obci? (Účastníte se zasedání zastupitelstev, čtete místní tisk, vyhlášky)**

- a) Ano, pravidelně
- b) Ne, vůbec se nezajímám
- c) Čas od času

p) Podílíte se na poplatcích za svoz komunálního odpadu?

- a) ano, s poplatkem souhlasím
- b) ano, ale s vyšší poplatku (příliš vysoký) nesouhlasím
- c) ne, poplatek neplatím, odpad odvážím na skládku, popř. sběrných dvorů
- d) ne, odpad odvážím s sebou do místa trvalého bydliště
- e) ne, odpad odvážím do jiných nespécifikovaných míst

q) Mezi lidmi se dlouhodobě přenáší tradice chataře a chalupáře souhrnně označovat za (promiňte ten výraz) „Luftáky sekající trávu v neděli...“ Pociťujete, zaznamenáváte takovéto negativní předsudky od místních obyvatel?

- a) Ano, zcela jasně mi dávají svým jednáním tento postoj najevo
- b) Ano, předsudky pociťuji, ale jednání místních je v rámci slušnosti a k vyhoceným situacím nedochází
- c) Ne, v místě rekreace se s těmito předsudky nesetkávám

r) Prostor pro Vaše poznámky, názory a připomínky.

Dotazník 2 - pro místní obyvatele:

Žena

muž

věk 10-18 19-30 31-40 41-50 51-60 61 a výše

a) Na chataření a chalupaření existuje množství názorů. Všeobecně je lze dělit do dvou skupin. První skupina přijímá chataře a chalupáře jako přínosný prvek pro danou oblast (zvyšují příjmy místním podnikatelům, aktivně se podílejí na dění v obci, jejich pobyty vedou ke zlepšování infrastruktury a inženýrských sítí), druhá se k nim staví negativně a kritizuje jejich chování, vliv na dění v obci apod.

- a) Ano, jsou pro naši obec přínosní a vztahy s nimi mám dobré
- b) Ne, zaujímám vůči chalupářům negativní postoj, nevidím žádné pozitivum na jejich přítomnosti
- c) Ano, jsou přínosem, ale mé vztahy a zkušenosti s rekreanty nejsou kladné
- d) Jejich přítomnost obci ničím neprospívá, ale mé vztahy s nimi jsou kladné

b) Pronajímáte k rekreaci svoji nemovitost?

- a. Celé stavení
- b. Pouze část stavení
- c. Poskytuji část nebo celé stavení k pronájmu, který zajišťuje

cestovní agentura

d. Ne, nepronajímám

c) **Stýkáte se v místě rekreace s jinými lidmi (navštěvujete se osobně, pořádáte společné výlety, účastníte se společně kulturních, sportovních akcí)? Na vzestupné stupnici čísel 0-10 ohodnoťte tyto vztahy.** Číslo nula znamená nepříjemné, Vámi nevyhledávané vztahy. Vyšší číslo pro Vás znamená přínosné vztahy a příjemné prožitky. U této otázky je možnost zaškrtnout a i b současně.

a. s chalupáři 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

b. s místními 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

c. nestýkám se s nikým

d) **Bez ohledu na otázku číslo 11 zkuste vybrat z následujících možností, zda byste byli ochotni poskytnout pomoc při:** (možnost zaškrtnout více odpovědí)

Pomoc poskytnutá chatařům

a. domácí práci (zalití zahrady, drobná oprava..)

b. drobné výpomoci (půjčení mouky)

c. živelné, přírodní pohromy

d. poskytnutí první pomoci

Pomoc poskytnutá místním

a. domácí práci (zalití zahrady, drobná oprava..)

b. drobné výpomoci (půjčení mouky)

c. živelné, přírodní pohromy

d. poskytnutí první pomoci

e) **Myslíte si, že můžete takovou pomoc očekávat od druhých?**

Pomoc od chalupářů

a. Určitě očekávám takovou pomoc

b. Spíše očekávám takovou pomoc

c. Spíše neočekávám takovou pomoc

d. určitě neočekávám takovou pomoc

Pomoc od místních

a. Určitě očekávám takovou pomoc

b. Spíše očekávám takovou pomoc

c. Spíše neočekávám takovou pomoc

d. Určitě neočekávám takovou pomoc

f) **Můžete blíže specifikovat důvody nebo cíle, které Vás vedou k pronajímání stavení chalupářům?**

a. Finanční důvody

o Prostředky z nájmu jsou určeny pouze pro rodinnou

spotřebu

- Mám záměr stavení opravit, rekonstruovat a prostředky využiji na hrazení nákladů spojených s rekonstrukcí
- Prostředky slouží k úhradě různých úvěrů, půjček spojených s již provedenými opravami, rekonstrukcemi apod.

b. Nevyužívání objektu

c. Jiný důvod

g) Prostor pro Vaše připomínky, názory, postoje v souvislosti s chatařením a chalupařením v obci.